

ΤΣΑΡΛΣ ΣΙΜΙΚ

ΚΑΜΙΑ ΣΤΕΡΙΑ ΣΤΟΝ ΟΡΙΖΟΝΤΑ

ποιήματα

ΔΙΓΛΩΣΣΗ ΕΚΔΟΣΗ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ - ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Χάρης Βλαβιανός

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις της ελληνικής νομοθεσίας (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως άνευ γραπτής αδείας του εκδότη η κατά οποιονδήποτε τρόπο ή μέσο (ηλεκτρονικό, μηχανικό ή άλλο) αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου. Κανένα τμήμα αυτού του βιβλίου δεν επιτρέπεται να αναπαράχθει ή να χρησιμοποιηθεί με οποιονδήποτε τρόπο για την εκπαίδευση εφαρμογών και συστημάτων τεχνητής νοημοσύνης. Απαγορεύεται η εξόρυξη κειμένων και δεδομένων από το παρόν έργο. (Άρθρο 4[3] της Οδηγίας [ΕΕ] 2019/790).

Εκδόσεις Πατάκη – Ξένη λογοτεχνία

Σειρά: Ξένη ποίηση

Τσαρλς Σίμικ, *Καμία στεριά στον ορίζοντα*

Charles Simic, *No Land in Sight*

Υπεύθυνος έκδοσης: Κώστας Γιαννόπουλος

Εισαγωγή - Μετάφραση: Χάρης Βλαβιανός

Διορθώσεις: Αχιλλέας Χρηστίδης

Σελιδοποίηση: Σπυριδούλα Βονίτση

Φωτογραφία εξωφύλλου: Πάνος Κοκκινιάς

Copyright© Charles Simic, 2022

This edition published by arrangement with Alfred A. Knopf, an imprint of the Knopf Doubleday Group, a division of Penguin Random House, LLC

Copyright© για την ελληνική γλώσσα, Σ. Πατάκης ΑΕΕΔΕ (Εκδόσεις Πατάκη), 2024

Πρώτη έκδοση στην αγγλική γλώσσα από τις εκδόσεις Alfred A. Knopf, Νέα Υόρκη, 2022

Πρώτη έκδοση στην ελληνική γλώσσα από τις Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα, Ιούνιος 2026

KET Z803 ΚΕΠ 374/26

ISBN 978-618-07-1775-4

ΠΑΝΑΓΗ ΤΣΑΛΔΑΡΗ (ΠΡΩΗΝ ΠΕΙΡΑΙΩΣ) 38, 104 37 ΑΘΗΝΑ,

ΤΗΛ.: 210.36.50.000, 210.52.05.600, 801.100.2665, ΦΑΞ: 210.36.50.069

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: ΕΜΜ. ΜΠΕΝΑΚΗ 16, 106 78 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ.: 210.38.31.078

ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑ: ΚΟΡΥΤΣΑΣ (ΓΕΡΜΑ ΠΟΝΤΟΥ - ΠΕΡΙΟΧΗ Β' ΚΤΕΟ), 570 09 ΚΑΛΟΧΩΡΙ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ,

ΤΗΛ.: 2310.70.63.54, 2310.70.67.15, ΦΑΞ: 2310.70.63.55

Web site: <http://www.patakis.gr> • e-mail: info@patakis.gr, sales@patakis.gr

Για τη Χέλεν

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο Τσαρλς Σίμικ γεννήθηκε στις 9 Μαΐου του 1938 στο Βελιγράδι της πρώην Γιουγκοσλαβίας, όπου ως παιδί έζησε τα δραματικά γεγονότα του Β΄ Παγκοσμίου πολέμου. Το 1954 μετανάστευσε με τη μητέρα του και τον αδελφό του στις ΗΠΑ, όπου είχε ήδη εγκατασταθεί λίγα χρόνια πριν ο πατέρας του. Έζησε στο Σικάγο ως το 1958. Το 1961 υπηρέτησε στον αμερικανικό στρατό και το 1966 πήρε το πτυχίο του στην Αγγλική Λογοτεχνία από το Πανεπιστήμιο της Νέας Υόρκης, δουλεύοντας παράλληλα για να καλύψει τα δίδακτρα.

Τα πρώτα ποιήματα του Σίμικ δημοσιεύθηκαν το 1959, όταν ήταν είκοσι ενός ετών. Η πρώτη του συλλογή, *What the Grass Says*, εκδόθηκε τον επόμενο χρόνο. Έκτοτε εξέδωσε περισσότερα από εξήντα βιβλία στις ΗΠΑ και στο εξωτερικό, ανάμεσά τους πολλές ποιητικές συλλογές, όπως *The Lunatic* (2015), *New and Selected Poems: 1962-2012* (2013), *Master of Disguises* (2010), *That Little Something* (2008), *My Noiseless Entourage* (2005), *Selected Poems: 1963-2003* (2004), η οποία απέσπασε το International Griffin Poetry Prize, *The Voice at 3:00 AM: Selected Late and New Poems* (2003), *Night Picnic* (2001), *Jackstraws* (1999), *Walking the Black Cat* (1996), υποψήφιο για το Κρατικό Βραβείο Ποίησης, *A Wedding in Hell* (1994), *Hotel Insomnia* (1992), *The Book of*

Gods and Devils (1990), *The World Doesn't End: Prose Poems* (1989), το οποίο απέσπασε το Βραβείο Πούλιτζερ, και *Unending Blues* (1986).

Ο Σίμικ έχει δημοσιεύσει επίσης πλήθος μεταφράσεων γαλλικής, σερβικής, κροατικής και σλοβενικής ποίησης –μεταξύ άλλων έχει μεταφράσει τον Βάσκο Πόπα και τον Τομάζ Σαλαμούν–, καθώς και πολλές συλλογές δοκιμίων, όπως το *Orphan Factory: Essays and Memoirs* (1997).

Τα ποιήματά του, γραμμένα σε καθαρή και ανεπιτήδευτη γλώσσα, ξεχωρίζουν για το στοχαστικό βάθος, την ιδιοφυή σκηνογραφία και τη λεπτή ειρωνεία τους, εξού και πολλοί κριτικοί τα έχουν χαρακτηρίσει «σουρεαλιστικά» και «καφκικά». Ιδού μια χαρακτηριστική στροφή από το ποίημά του «Η περιουσία μου» από τη συλλογή που μεταφράζουμε εδώ. Από την ίδια συλλογή προέρχονται και όλα τα υπόλοιπα ποιήματα αναφοράς:

Έχω πολλούς νεκρούς φίλους
Και δρόμους όπου τριγυρνώ όλες τις ώρες
Με τα μάτια ανοιχτά ή κλειστά,
Ελπίζοντας να πέσω πάνω τους.

Τα θέματα με τα οποία καταπιάνεται ποικίλλουν – από τα πιο καθημερινά και τετριμμένα ως τα πιο οδυνηρά και τραγικά, που πολύ συχνά σχετίζονται με την προσωπική του εμπειρία ως μετανάστη που έμαθε να γράφει ποίηση σε γλώσσα που δεν ήταν η μητρική του. Όπως σημειώνει ο κριτικός Πέτερ Στιτ, «Το γεγονός ότι ο Σίμικ πέρασε τα πρώτα έντεκα χρόνια της ζωής του στην Ανατολική Ευρώπη, στη διάρκεια του Β΄ Παγκοσμίου πολέμου, και στη συνέχεια αναγκάστηκε να φύγει από την πατρίδα του τον καθιστά έναν πολύ ιδιαίτερο συγγραφέα [...]. Είναι ένας από τους σοφότερους ποιητές της γενιάς του και ένας από τους σημαντικότερους». Όπως εξάλλου παρατηρεί η Ντιάνα Ένγκελμαν, «ενώ οι εμπειρίες του Σίμικ, του Αμερικανού ποιητή, παρέχουν μια μοναδικά συνεκτική δύναμη στους στίχους του, είναι επίσης αλήθεια ότι η φωνή της μητρικής γλώσσας εξακολουθεί να αντηχεί σε πολλά του ποιήματα».

Στο ποίημά του με τίτλο «Σ' αυτό τον δρόμο», ο Σίμικ θυμάται τη

μητέρα του να βγαίνει από ένα φλεγόμενο κτίριο κρατώντας τον στην αγκαλιά της, και να τον ακουμπάει στο πεζοδρόμιο «σαν μαριονέτα τυλιγμένη σε κουρέλια», το πεζοδρόμιο στο οποίο θα σταθεί ο ίδιος «χρόνια αργότερα/ μιλώντας σ' έναν άστεγο σκύλο» – η επιλογή της λέξης «άστεγος» δεν είναι φυσικά τυχαία για έναν ποιητή που, ως μετανάστης, ένωθε για καιρό ξεριζωμένος από τον τόπο του.

Στο ποίημα, πάλι, με τον ενδεικτικό τίτλο «Πού στέκεται η αγχόνη μου;», ο Σίμικ ανακαλεί την τραγική εμπειρία να μεγαλώνει ως παιδί στην κατεχόμενη από τους Γερμανούς πατρίδα του:

Κοιτούσα από το παράθυρο
Όταν ήμουν παιδί
Την κατεχόμενη πόλη
Ήσυχη σαν νεκροταφείο.

Πολλά ποιήματά του ωστόσο έχουν ως θέμα την αγάπη και τον έρωτα, τα οποία αντιμετωπίζει με χαρακτηριστικό χιούμορ, όπως και σ' αυτό το σύντομο ποίημα με τον τίτλο «Ανεμοδαρμένη μέρα»:

Δύο ζευγάρια εσώρουχα,
Το ένα λευκό και το άλλο ροζ,
Πετούσαν πάνω κάτω
Στο σκοινί της μπουγάδας,
Λέγοντας σ' όλο τον κόσμο
Ότι είναι τρελά ερωτευμένα.

Δεν θα μπορούσε βέβαια να λείπει από τον «Αμερικανό» πλέον Σίμικ και ο οφειλόμενος φόρος τιμής στον πατριάρχη της αμερικανικής ποίησης – φόρος που είχαν αποτίσει στο παρελθόν δεκάδες Αμερικανοί ποιητές, όπως ο Πάουντ, ο Γκίνσμπουργκ, ο Λόουελ, ο Μπέρρυμαν ή ο Άσπερυ. Είναι ενδιαφέρον πάντως ο τρόπος με τον οποίο φαντάζεται ο Σίμικ τον Ουόλτ Ουίτμαν, περίπου όπως και ο Γκίνσμπουργκ: για τον Σίμικ ο Ουίτμαν

είναι ο «ξεδοντιασμένος γέρος ποιητής», ενώ για τον Γκίνσμπεργκ, όπως διαβάζουμε στο πολυσυζητημένο ποίημά του «A Supermarket in California», ο «μοναχικός γέρος ζητιάνος». Αυτό όμως που ενδιαφέρει τον Σίμικ είναι να κάνει ό,τι έκανε και ο Πάουντ στο δικό του γνωστό ποίημα για τον Ουίτμαν: να συνάψει μαζί του μια «συμφωνία», ένα «συμβόλαιο» («A Pact»), όπως τιτλοφορείται το ποίημα του Πάουντ), να αναγνωρίσει ότι εκείνος ήταν που «άνοιξε νέους δρόμους» στην αμερικανική ποίηση και στη συνέχεια να «σκαλίσει» στο δέντρο της ποίησης το δικό του σχέδιο, έχοντας όμως κατά νου ότι όλοι οι ποιητές προέρχονται από «την ίδια ρίζα».

Ο Σίμικ θεωρείται, και δικαίως, ένας από τους πιο σημαντικούς και πρωτότυπους ποιητές της μεταπολεμικής αμερικανικής ποίησης. Εκτός από το Πούλιτζερ και το International Griffin Poetry Prize, απέσπασε και πολλά άλλα βραβεία, όπως το Frost Medal (2011) για τη «συνολική του προσφορά στα γράμματα», το Wallace Stevens Award (2007), το οποίο απονέμει η Ακαδημία Αμερικανών Ποιητών, και το Zbigniew Herbert International Literary Award (2014). Υπήρξε για χρόνια υπεύθυνος ποίησης του *Paris Review*. Δίδαξε Αμερικανική Λογοτεχνία και Δημιουργική Γραφή στο Πανεπιστήμιο του Νιου Χάμσιρ από το 1973 ως τη συνταξιοδότησή του. Το 1971 απέκτησε την αμερικανική υπηκοότητα.

Πέθανε στο Ντόβερ του Νιου Χάμσιρ στις 9 Ιανουαρίου 2023.

Η συλλογή αυτή είναι η τελευταία που εξέδωσε. Κυκλοφόρησε έναν χρόνο πριν από τον θάνατό του. Πολλά από τα ποιήματά της έχουν, όπως είναι φυσικό, για θέμα τους τον θάνατο, όπως, μεταξύ άλλων, το ποίημα «Ο άνεμος πέθανε», το τελευταίο μάλλον που έγραψε ο ποιητής. Οι στίχοι με τους οποίους κλείνει αποτελούν, με μια μικρή παραλλαγή, και τον τίτλο της:

Μικρό μου καράβι,
Να προσέχεις.

Δεν υπάρχει
Στεριά στον ορίζοντα.

Γνωρίζουμε όλοι ποιο είναι αυτό το «καράβι» και σε ποιες θάλασσες θα ταξιδεύει αενάως. Το ερώτημα, που πάντα θα στοιχειώνει την ποίηση, είναι αν θα ταξιδεύουμε κι εμείς μαζί του.

X.B.

Ιανουάριος 2026

ENA

FATE

Everyone's blind date.

ΜΟΙΡΑ

Του καθενός το ραντεβού στα τυφλά.

ALL BUT INVISIBLE

Sickly fly, taking slow, painful steps
On a high and narrow parapet,
Past a long row of tall windows
With a view of the jagged skyline

And the sun setting beyond it
Indifferent to your plight,
Where to turn for help as the wind
Comes gusting off the Hudson River

Eager to sweep you off your feet
And make you crawl wingless
On some poorly lit street below
Along with others down on their luck.

ΣΧΕΔΟΝ ΑΟΡΑΤΗ

Ασθενική μύγα, που κάνεις αργά και επώδυνα βήματα
Σ' ένα στενό στηθαίο ψηλά,
Πλάι σε μια μακριά σειρά από μεγάλα παράθυρα
Με θέα τον αιχμηρό ορίζοντα της πόλης

Και τον ήλιο να δύει στο βάθος
Αδιάφορος για το πρόβλημά σου,
Πού να στραφείς για βοήθεια καθώς ο άνεμος
Έρχεται με ριπές από τον ποταμό Χάντσον

Θέλοντας να σε παρασύρει
Και να σε κάνει να συρθείς χωρίς φτερά
Κάτω, σε κάποιον σκοτεινό δρόμο,
Μαζί με άλλους δύσμοιρους όπως εσύ.

DREAMING OR AWAKE?

A man runs after me in the street
Offering to sell me a pocket watch.
He looks like an old-time preacher,
Pale as a ghost and dressed in black.

The clock over the railroad station
Had stopped at five minutes to eleven.
The one over the savings bank
Swore it was almost three o'clock

When he accosted me with his watch
Whose lack of hands and numerals
He wanted me to study and admire
Before I gasped at his asking price.

ONEIPEYOMAI 'H EIMAI EXPINIOS;*

Ένας άντρας τρέχει πίσω μου στον δρόμο
Θέλοντας να μου πουλήσει ένα ρολόι τσέπης.
Μοιάζει με ιεροκήρυκα του παλιού καιρού,
Χλωμός σαν φάντασμα και ντυμένος στα μαύρα.

Το ρολόι πάνω από τον σιδηροδρομικό σταθμό
Είχε σταματήσει στις έντεκα παρά πέντε.
Εκείνο πάνω από το Ταμιευτήριο
Ορκιζόταν πως κόντευαν τρεις

Όταν με πλησίασε με το ρολόι του
Επιμένοντας να προσέξω και να θαυμάσω
Το γεγονός ότι δεν είχε δείκτες και αριθμούς
Προτού τα χάσω με το ποσό που ζητούσε.

* Ο τίτλος του ποιήματος παραπέμπει στους στίχους του Κητος «Ήταν όραμα ή ονειρο-πόληση;/ Χάθηκε εκείνη η μελωδία – Ξυπνώ ή ονειρεύομαι;», με τους οποίους κλείνει η περίφημη «Ωδή σ' ένα αγδόνι». (Σ.τ.Μ.)

I WATCHED THE WIND

Thumbing pages and pages
Of a thick encyclopedia
Thrown out with the trash,
In a hurry to find an answer.

ΚΟΙΤΟΥΣΑ ΤΟΝ ΑΝΕΜΟ

Ξεφυλλίζοντας σελίδες επί σελίδων
Μιας ογκώδους εγκυκλοπαίδειας
Πεταμένης στα σκουπίδια,
Ζητώντας επείγοντως να βρω μια απάντηση.